

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра мовної та психолого-педагогічної підготовки

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістр
зі спеціальності 053 «Психологія»
за освітньою програмою «Психологія»
на тему: «Дослідження особливостей патріотизму у осіб призовного віку»

Виконавець:

студентка 6 курсу 12 групи
центру заочної та вечірньої
форми навчання

Вінцевська Зоя Володимирівна _____
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник:

Кандидат психологічних наук,
старший викладач кафедри МППП

Яцишина Анастасія Миколаївна _____
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Актуальність даного дослідження зумовлена необхідністю детального вивчення соціально-психологічних чинників, що впливають на формування патріотизму у осіб призовного віку, а також розробки практичних рекомендацій щодо зміцнення патріотичних почуттів серед молоді. Патріотизм є однією з найважливіших соціальних та психологічних характеристик, що визначають національну ідентичність, громадянську свідомість та готовність до захисту інтересів держави. В умовах сучасного світу, де постійно відбуваються соціально-політичні та економічні зміни, патріотизм стає ключовим фактором збереження національної єдності та суверенітету. Для України, яка переживає складний період військових конфліктів та внутрішньої трансформації, питання патріотизму є особливо важливим. Громадянська відповідальність та свідомість громадян, особливо осіб призовного віку, прямо впливають на готовність суспільства до відстоювання національних інтересів, а також на розвиток соціальної стабільності.

У сучасній науковій літературі патріотизм часто розглядається як комплексне явище, що включає емоційний, когнітивний та поведінковий компоненти. Проте дослідження патріотизму у молоді, особливо серед осіб призовного віку, залишається недостатньо вивченим. Молоді люди на порозі служби в армії стикаються з багатьма викликами, пов'язаними з формуванням їхньої національної ідентичності, патріотичних почуттів і громадянських переконань. Ці аспекти мають великий вплив на їхню готовність до виконання військових обов'язків і відповідальності перед суспільством.

Мета дослідження. Дослідження є вивчення особливостей патріотизму у осіб призовного віку та визначення психологічних і соціальних чинників, що впливають на його формування.

Завдання дослідження:

1. Провести аналіз наукової літератури щодо патріотизму як соціально-психологічного явища.
2. Дослідити вікові та соціальні особливості формування патріотизму у молоді призовного віку.
3. Визначити роль соціального середовища, зокрема родини, системи освіти та медіа, у процесі патріотичного виховання.
4. Виявити психологічні механізми формування патріотичних почуттів серед молоді.
5. Розробити рекомендації для зміцнення патріотизму серед молоді в умовах сучасних соціально-політичних реалій.

Об'єкт дослідження – є патріотизм, як соціально-психологічне явище, що відображає національну свідомість та громадянську відповідальність індивідуумів.

Предмет дослідження – є психологічні та соціальні чинники, що впливають на формування патріотизму у молоді призовного віку.

Методи дослідження. Для досягнення мети та поставлених завдань дослідження використовувалися наступні методи: теоретичні (вивчення та систематизація теоретичних джерел), практичні (спостереження, опитування, бесіда, психолого-педагогічний експеримент) та метод статистичної обробки даних (методи математичної статистики). У психодіагностичний комплекс увійшли: Методика ціннісних орієнтацій Мілтона Рокіча; Опитувальник емоційного відгуку (Меграбян та Епштейн); Госпітальна шкала тривоги та депресії (HADS).

Вибірку склали 50 чоловіків призовного віку, віком від 18 до 25 років.

Теоретичне значення дослідження полягає в аналізі психологічних та соціальних чинників, що впливають на формування патріотизму у осіб призовного віку, з акцентом на їхній особистісний розвиток та громадянську відповідальність. Дослідження також враховує сучасні соціально-політичні умови, зокрема збройні конфлікти, що значно впливають на національну свідомість та патріотичні настрої.

Практичне значення полягає в можливості використання отриманих результатів у процесі патріотичного виховання молоді. Отримані дані можуть бути використані в освітніх закладах та військових установах для підвищення ефективності програм патріотичного виховання та формування національної ідентичності. Крім того, результати можуть бути корисними для психологів, педагогів та військових службовців, які працюють з молоддю призовного віку, у їхній щоденній практиці. Методологічною основою дослідження є комплексний підхід, що поєднує якісні та кількісні методи аналізу. Для збору та аналізу даних використовуватимуться такі методи: аналіз наукової літератури, соціологічні опитування, психометричні тести та інтерв'ю з особами призовного віку. Соціально-психологічний аналіз буде базуватися на сучасних підходах до вивчення патріотизму, національної ідентичності та вікової психології.

Структура роботи. Робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми роботи, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, теоретичне значення, практичне значення роботи і методи дослідження.

У першому розділі «Теоретичні основи дослідження патріотизму у осіб призовного віку» проаналізовано ключові психологічні та соціальні фактори, які впливають на формування патріотизму серед молоді призовного віку. На основі проведеного аналізу можна зробити наступні висновки.

Патріотизм є складним багатовимірним явищем, яке охоплює емоційно-почуттєву, когнітивну та поведінкову складові. Патріотичні переконання розвиваються під впливом як внутрішніх психологічних механізмів особистості, так і зовнішніх соціальних обставин. Важливими складовими патріотизму є національна ідентичність, відданість рідній країні, готовність до самопожертви та активна громадянська позиція.

Соціальне середовище відіграє одну з ключових ролей у формуванні патріотизму. Родина, система освіти та медіа є основними агентами соціалізації, які формують у молодих людей патріотичні цінності та переконання. Родинне виховання закладає первинні основи громадянської відповідальності, а освіта та медіа актуалізують ці установки через передавання знань про історію, культуру та сучасний стан держави.

Патріотичні настрої серед молоді призовного віку суттєво залежать від особистісних характеристик, соціального оточення та суспільно-політичних умов. Призовники, які відчувають підтримку з боку сім'ї, суспільства та держави, демонструють вищий рівень патріотизму та готовності виконати військовий обов'язок. Водночас, нестабільність або кризи можуть сприяти зниженню патріотичних переконань та формуванню негативного ставлення до армії.

У другому розділі «Емпіричне дослідження особливостей патріотизму у осіб призовного віку в Україні» здійснено всебічне дослідження особливостей патріотизму серед осіб призовного віку, в рамках якого проаналізовано основні психологічні та соціальні чинники, що впливають на його формування та прояви. Зокрема, було вивчено, як індивідуальні особливості, такі як емоційна чутливість, рівень соціальної відповідальності та громадянської свідомості, а також зовнішні фактори, включаючи соціальну підтримку та сімейне середовище, визначають ставлення молодих людей до своєї країни, готовність до захисту та активної участі в громадських ініціативах. Аналіз цих чинників дозволив виявити важливі аспекти, що сприяють або перешкоджають розвитку патріотичних переконань серед молоді в умовах сучасних соціально-політичних реалій.

Загальні результати дослідження свідчать про те, що патріотичні установки осіб призовного віку безпосередньо залежать від їхніх ціннісних орієнтацій, психоемоційного стану та рівня емоційної чутливості.

У третьому розділі «Практичні рекомендації щодо патріотичного виховання у осіб призовного віку» розроблено та впровадженно рекомендації і методи для патріотичного виховання осіб призовного віку, що є важливим етапом у підготовці молоді. Це дозволяє не тільки формувати почуття національної гордості та відповідальності, а й забезпечує гармонійний розвиток громадянської свідомості та моральних цінностей, що є необхідними для виконання своїх обов'язків перед державою та суспільством. Врахування специфічних потреб та соціально-психологічних характеристик цієї вікової групи є ключовим у створенні ефективних методик, що стимулюють патріотичне виховання та підготовку молоді до служби в армії та громадянського життя.

ВИСНОВКИ

У висновку роботи можна зазначити, що здійснено теоретико-емпіричний аналіз ключових психологічних і соціальних факторів, які визначають процес формування патріотизму серед молоді призовного віку. Ми визначили, що під патріотизмом розуміється не лише почуття любові та відданості до своєї батьківщини, а й активна громадянська позиція, готовність до захисту та служби на благо країни, а також підтримка національних цінностей і традицій.

Проаналізовано психологічні фактори, які включають в себе особистісні характеристики, такі як рівень самоповаги, ідентифікація з національними символами та історією, а також емоційна прив'язаність до рідної землі. Важливим є також вплив соціалізації на індивіда: виховання в сім'ї, вплив однолітків, роль шкільної освіти та державних інституцій. Ключове значення має також усвідомлення молодою людиною свого місця в суспільстві та її залучення до активних соціальних процесів.

Відокремлено соціальні фактори, які охоплюють вплив культурних і соціальних установ, засобів масової інформації, а також політичної ситуації в країні. Сім'я, освітні установи та різні громадські організації формують патріотичні цінності, підтримуючи та пропагуючи національну гідність, повагу до традицій та історії, а також забезпечуючи розвиток активної громадянської свідомості. Патріотизм також може бути підсилений через участь у волонтерських рухах, спортивних змаганнях або інших формах

громадської активності, що дозволяють молоді відчутти свою значущість у процесах зміцнення держави.

Визначено, що при формуванні патріотизму у молоді призовного віку важливо враховувати широкий спектр факторів, від індивідуальних психологічних до соціокультурних і політичних аспектів, які впливають на свідомість та поведінку молодих громадян.

У результаті проведеного емпіричного дослідження були проаналізовані основні компоненти до формування патріотизму у осіб призовного віку.

Аналіз отриманих результатів за методикою «Ціннісні орієнтації» Рокіча показав, що цінності, пов'язані з національною безпекою та безпекою родини, є найпріоритетнішими для осіб призовного віку. Це свідчить про високу мотивацію захищати свою країну та сім'ю в умовах воєнної загрози. Цінності, пов'язані з особистісним розвитком і самовираженням (творчість, розваги), мають значно менший пріоритет, що підтверджує важливість соціально значущих та громадянських орієнтацій у період військового конфлікту.

За другою методикою «Госпітальна шкала тривоги та депресії» (HADS), результати якої показали, що у респондентів спостерігається помірно підвищений рівень тривожності (середній бал 12.4) та легкі симптоми депресії (середній бал 9.1). Що торкається, кореляційного аналізу, то він показав негативний зв'язок між рівнем патріотизму та тривожністю/депресією: чим вищий рівень тривожності або депресії, тим менша ймовірність прояву активної громадянської позиції. Це вказує на те, що тривожність і депресія можуть знижувати мотивацію до захисту країни, викликаючи почуття безсилля або страх перед майбутнім.

За результатами третьої методики «Опитувальник емоційного відгуку» (Меграбян та Епштейн). Високі показники емоційного співпереживання, виявлені за результатами опитувальника, свідчать про значну здатність респондентів до емоційного відгуку та співпереживання іншим людям. Це підтверджується високими оцінками за такими твердженнями, як «Я люблю допомагати людям, коли бачу, що їм важко» (8.3) та «Я переживаю за близьких більше, ніж за себе» (7.5). Кореляційний аналіз показав позитивний зв'язок між рівнем емоційної чутливості та патріотизмом: чим вища здатність респондента до емпатії, тим більша його готовність до дій на благо суспільства та захисту держави.

Проведений кореляційний аналіз нам показав, що: позитивний зв'язок між цінностями, пов'язаними з безпекою, відповідальністю та патріотизмом, вказує на те, що соціальні та громадянські цінності є визначальними для формування патріотичних переконань; негативний зв'язок між тривожністю

або депресією та патріотизмом свідчить про те, що емоційна нестабільність знижує здатність до активної громадянської участі; позитивний зв'язок між емоційною чутливістю та патріотизмом вказує на те, що співпереживання та готовність підтримати інших людей зміцнюють громадянську свідомість і підсилюють патріотичні установки.

Таким чином, патріотизм молоді призовного віку є багатофакторним феноменом, що залежить від особистих, соціальних, психологічних та суспільно-політичних чинників. Його формування вимагає комплексного підходу, який передбачає активну участь сім'ї, освіти, медіа та держави.

Виходячи з вищенаведеного можна зазначити, що дослідження патріотизму серед осіб призовного віку є надзвичайно важливим для формування активної та свідомої громадянської позиції молоді в сучасному українському суспільстві. Патріотизм — це не лише почуття любові до батьківщини, але й готовність до служби, захисту та розвитку національних цінностей, що особливо важливо в умовах національної безпеки та геополітичних викликів.

Зроблені нами у роботі висновки про вплив різноманітних психологічних та соціальних факторів на формування патріотизму серед молоді, дають можливість глибше зрозуміти механізми цього процесу. Це знання дозволяє створювати ефективні освітні та виховні програми, які формують у молоді не лише необхідні знання, а й розвивають важливі моральні, етичні та громадянські якості.

Отже, важливість дипломної роботи на тему патріотизму серед осіб призовного віку, полягає у її практичному значенні для подальших розробок методів і стратегій, які допоможуть виховати нове покоління громадян, готових активно та відповідально брати участь у розвитку та зміцненні своєї країни. Це сприятиме підвищенню соціальної стабільності, національної єдності та підтримці демократичних процесів в Україні.